

Invazīvās sugas - drauds vietējām sugām un ekosistēmām

Date : 16/06/2020

Interreg Europe programmas projektā “Eiropas bioloģiskās daudzveidības aizsardzība no invazīvām svešzemju sugām (INVALIS) 9. jūnijā noticis tiešsaistes seminārs “Invazīvo svešzemju sugu klāsts Latvijā kļūst arvien plašāks: kā rīkoties?” aktivitātes A2.2 ietvaros, kurā speciālisti stāstīja par dažādiem ar invazīvo svešzemju sugu (ISS) saistītiem tematiem, kā arī aicināja dalībniekus uz diskusiju. Pirms pasākuma veikta dalībnieku anketēšana ar mērķi noskaidrot, kādi jautājumi saistībā ar tematu dalībniekiem ir svarīgi, lai tos varētu izdiskutēt semināra laikā.

Semināra laikā klausītāji uzzināja par ISS izplatības kontroles mehānismiem, to pārvaldīšanu veidos, kas samazina sociālekonomiskos un vides riskus, valsts pārvaldes politiku sugu apkarošanā, kā arī par sabiedrības iesaistes nozīmību.

Dabas aizsardzības pārvaldes Dabas aizsardzības departamenta Savvaļas sugu aizsardzības nodaļas vecākā eksperte Santa Rutkovska norādīja, ka vislētākā un efektīvākā metode ir sugu teritorijā neielast. Ir tādas invazīvas sugas, kas Eiropā vēl nav sastopamas, bet savu agresīvo dabu pierādījušas tās tuvumā. Tai ienākot teritorijā, uzreiz jāmēģina to apkarot, bet diemžēl ir gadījumi, kad suga ir izplatījusies tik plaši, ka ar to vairs nav iespējams cīnīties.

Piemēram, vienam Kanādas zeltgalvītes jeb zeltslotiņas augam ir vairāk nekā 10 000 sēklu un līdz pat 309 dzinumiem kvadrātmetrā, kā rezultātā tās izspiež vietējās sugas un maina augsnes struktūru. Arī puķu spriganei ir ļoti blīvas audzes, tās ar savām lielajām lapām noēno un izspiež vietējās sugas, kavē meža

atjaunošanos un provocē augsnes eroziju - rudenī tās ātri nosalst, ūdens krastiem nav zemsedes un spēcīgajos rudens lietos sākas erozija, jo vairs nav augu, kas iepriekš krastu saturēja. Tāpat vārpainās korintes blīvās audzes mežos kavē valdošo koku sugu un vietējo ekosistēmu atjaunošanos, kā arī rada izmaiņas ainavā. Savukārt ārpus augu pasaules būtiskus draudus mazdārziņu un lauksaimniecību īpašniekiem rada ēdelīgais Spānijas kailgliemezis. Ar šīm un citām invazīvajām sugām, kā arī ar piemēriem no to ierobežošanas pasākumiem klausītājus iepazīstināja Santa Rutkovska un Latvijas Universitātes Bioloģijas fakultātes pētniece un docente Brigita Laime.

Invazīvās svešzemju sugas ir apdraudējums cilvēka veselībai, kā arī zaudējumi ekonomikai, uzsvēra Māra Melnbārde, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas Dabas aizsardzības departamenta Sugu un biotopu aizsardzības nodaļas vecākā eksperte. Lai arī šobrīd Latvijas invazīvo augu sarakstā norādīts ir tikai Sosnovska latvānis, tomēr Eiropas invazīvo sugu (gan augu, gan dzīvnieku) sarakstā uzskaitītas 66 sugas, no kurām Latvijā sastopamas 18 - desmit savvaļā, astoņas tirdzniecībā vai privātās kolekcijās, turklāt vēl daudzām ir potenciāls ienākt Latvijā. Kā norāda Māra Melnbārde, drīzumā tiks pieņemta virkne aizliegumu pasākumu, lai ierobežotu sugu izplatīšanos - būs aizliegts sugas ievest ES teritorijā, turēt un audzēt tās, transportēt, laist tirgū, lietot vai apmainīt, pieļaut vairošanos un izplatīt savvaļā, kamēr invazīvo sugu medības un medību produktu aprīte būtu atļauta.

Savukārt Latvijas Dabas fonda projektu vadītāja Ilze Priedniece detalizēti izklāstīja informāciju par dabas novērojumu tiešsaistes vietni dabasdati.lv un tās lietotāju iesūtītās informācijas nozīmību. Aktīva un zinoša sabiedrība ir viena no atslēgām invazīvo sugu izplatības ceļu noteikšanā un jaunu atradņu atklāšanā. Vietnē iespējams ne tikai dalīties ar saviem sugu novērojumiem, bet arī līdzdarboties dažādos projektos, palīdzēt pētniekiem, diskutēt un komunicēt ar citiem portāla lietotājiem, domubiedriem un ekspertiem.

Ar informāciju par dažādām invazīvām svešzemju sugām var iepazīties Dabas aizsardzības pārvaldes tiešsaistes vietnē (https://www.daba.gov.lv/public/lat/dati1/invazivas_sugas/), savukārt detalizētāka informācija par Sosnovska latvāni pieejama Valsts augu aizsardzības dienesta mājaslapā (<http://www.vaad.gov.lv/sakums/informacija-sabiedribai/par-latviju-bez-latvaniem.aspx>).

INVALIS projekts savu ieviešanas fāzi noslēgs 2021. gada maijā. Līdz šim projekta ietvaros veikta dažādu invazīvo svešzemju sugu jautājumu analīze dalībvalstīs un Eiropas Savienības līmenī – analizētas ISS pārvaldības teritoriālās politikas, noteikti ekosistēmu vides jutīguma faktori pret ISS, apkopotas organizatoriskās vajadzības vietējām iestādēm, kas nodarbojas ar ISS pārvaldības jautājumiem katrā dalībvalstī, kā arī izveidots ISS pārvaldības rīku labo prakšu apkopojums. Darba grupās tiek veicināts dialogs starp Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministriju, Dabas aizsardzības pārvaldi, Valsts augu aizsardzības dienestu, pašvaldībām,

universitātēm un institūtiem. Projekta ieviešanas gaitā tiks izstrādāts rīcības plāns Latvijas darbības programmai “Izaugsme un nodarbinātība”, lai risinātu Latvijas aktuālās problēmas, kas saistītas ar invazīvām sugām. Šīs problēmas ietver datu trūkumu par augstas prioritātes ISS, vāju pārraudzības sistēmu jaunu indivīdu ienākšanas atklāšanai, kā arī ierobežotas sabiedrības zināšanas par ISS vides un sociālekonomiskajiem riskiem.

Projektā “INVALIDIS” iesaistīti partneri no septiņām valstīm – Francijas, Grieķijas, Itālijas, Latvijas, Rumānijas, Portugāles un Spānijas. Projektu līdzfinansē Interreg Europe programma 2014.-2020. gadam, un tā kopējais budžets ir 1 384 618 EUR (ERAF finansējums – 1 160 791,70 EUR), savukārt ZPR budžets paredzēts 173 507 EUR, no kuriem programma finansē 147 480,95 EUR. Projektu “INVALIDIS” īsteno no 2018. gada jūnija līdz 2023. gada maijam.

Šī publikācija ir sagatavota ar Eiropas Savienības finansiālo atbalstu. Par šīs publikācijas saturu pilnībā atbild Zemgales Plānošanas reģions, un tas nekādos apstākļos nav uzskatāms par Eiropas Savienības oficiālo nostāju.

*Ilze Lujāne,
Zemgales Plānošanas reģiona sabiedrisko attiecību speciāliste*